

„Mindjárt el is adtam 700 forintért”

Szinyei Merse Pál művei a műkereskedelemben

MARTOS GÁBOR

Ebben az évben ünnepeljük Szinyei Merse Pál (1845–1920) festőművész 175. születésnapját, és egyben emlékezünk meg halálának 100. évfordulójáról is. A kettős jubileum alkalmából november elején kiállítás nyílik a Magyar Nemzeti Galériában a festő alkotásaiból, és – nyilván ehhez is kapcsolódva – feltehetően megszorodnak majd a művészről és munkásságáról megjelenő írások is. Mi most – mintegy „első lépésként” – Szinyeinek a nemzetközi, illetve a hazai műkereskedelemben elfoglalt helyét tesszük vizsgálat tárgyává.

Hogy a Szinyei-művekre már a festő életében is jelentős fizetőképes kereslet volt, azt más források mellett akár a saját, 1907. január 7-én Eperjesen kelt rövid önéletrajzi vázlatából is tudhatjuk.* Ebben Szinyei többször is említi, hogy mikor ki vásárolt tőle munkákat: még müncheni éveiben, „1869 tavaszán [...] Wimmer műkereskedő képemet 1000 forintért megvette”, később egy másik „képet Wimmernél hagytam bizományban, ki azt Amerikába eladta”, „Fürdőház című képem nagyon sikerült, a Kunstvereinban feltűnt s mindjárt el is adtam 700 forintért”, aztán már újra itthon az „1896-diki millenáris kiállításra minden meglévő képemet beküldtem, s itt [...] a *Pacsirtát* megvette Dr. Kohner Adolf, a *Hóolvasást* gr. Andrassy Gyula, a *Majális* az állam, a *Patakot* br. Inkey és a *Pipacsot* (No. 1) Csáki B.” „1899-ben a tavaszi tárlatra beküldtem [...] az *Őszi reggelt* – ezt megvásárolta az állam. Ősszel a Nemzeti Salonban állítottam ki arcképemet [...] s több régi kis skitzet, ezek közül a *Tourbillon* nagy port vert fel. El is adtam őket.” 1900-ban „a téli kiállításon kiállítottam a *Reggelt*, mit Ő Felsége megvett és az *Őszi tájat*, melyet az állam az országos képtár részére megvett. Időközben régi képem, a *Faun* szintén az orsz. képtár részére megvásároltatott.” Később ugyanebben az írásában így „összegzi” azokat

SZINYEI MERSE PÁL: *Sárguló lombok*, olaj, vászon, 100×78 cm, a Nagyházi Galéria jóvoltából

a munkáit, amelyeket az állam vásárolt meg, vagyis közgyűjtemények tulajdonába kerültek: „Az országos képtárban van tehát a *Majális*, az *Őszi reggel*, a *Faun* és az *Őszi táj*. (Most ugyanoda megvásárolták az 1902-diki téli tárlatról *Pipacs a mezőn III.*)” Ezek után azonban alighanem nem kis sértettséggel a hangjában jegyzi meg, hogy „sajnos mindezen képeim az országos képtár raktárában vannak eldugva”.

Nos, ha ez akkor tényleg így is volt, ma a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállításában több Szinyei-munka is folyamatosan ott van a látogatók szeme előtt, mindenekelett a legfontosabbnak – sőt alighanem az egész magyar művészettörténet egyik legfontosabbjának – tartott festménye, a *Majális*, amelyért annak idején a magyar állam 1800 forintot fizetett

a mesternek. (1896-ban ugyan már négy éve forgalomban volt az új, osztrák–magyar koronának nevezett fizetőeszköz is, ám az ebben történő számolást csak 1900. január 1-jétől vezették be kötelezően, addig a korábbi pénzben, az 1762-től használt forintban számoltak; a hivatalos átváltás szerint a Majális vételára 900 korona volt.)

És az életében elért sikerek után hogyan szerepel Szinyei a mai műkereskedelmi piacon? Nos, az egyik legnagyobb nemzetközi műkereskedelmi portál, az *artprice* adatbázisa például 65 tételt sorol a neve mellett (ebből 61 festmény, három grafika, egy pedig nyomat), és az ezeket áruba bocsájító intézmények között bizony a legnagyobb árverezőházakat, a Sotheby's-t, a Christie's-t vagy éppen a Bonhams-et is ott találjuk; de forogtak a festő munkái a bécsi Dorotheumnál, a párizsi Artcurialnál, a pozsonyi SOGA-nál, a kölni Lempertz-nél és ugyanott a Hampel árverezőháznál, a düsseldorfi Hargesheimernél vagy éppen a berni Dobiaschowskynál is. Mondjuk a Christie's-nél 2001 márciusában Melbourne-ben egy a katalógus szerint „csak” Szinyeinek tartott („Attributed by Szinyei”) *Apollo és kísérete a Parnasszuson* című munka szerepelt, ám még ennek az értékét is az 1800–2200 ausztrál dolláros előzetes becsértékről 5288 ausztrál dollárig emelték a licitek; eszerint tehát alighanem többen is erősen bízhattak benne, hogy az attribúció valóban igaz lehet (vagy ennyire szép volt a festmény). Nem volt viszont ennyire sikeres az a *Capri (Tengerkép vitorlásokkal)* című – pedig valóban – Szinyei-munka, amelyiket 2018 novemberében a Sotheby's londoni „kelet-európai művészet” aukcióján vittek kalapács alá: a 40.000–60.000 fontra becsült műre nem érkezett egyetlen licit sem, így visszamaradt. Pedig ugyanezt a képet 2006 októberében idehaza a Virág Judit Galéria eredményesen licitálta: akkor ott valaki 14 millió forintot kikiáltási árán tudta megszerezni (plusz természetesen a jutalékok). A Bonhams-nél 2007 júniusában New Yorkban pedig egy erdei utat ábrázoló Szinyei-festmény szerepelt: azért ott akkor 4800 dollárt (a ház által megadott akkori átszámítás szerint 1.486.000 forint) adott meg a licitek nyertese.

És csak az érdekesség kedvéért: az *artprice* idén februárban egyetlen olyan, Szinyei nevéhez köthető tételről tudott, amelyik – egy online műkereskedelmi portálon – éppen megvásárolható volt, ám a 2500 dollárért kínált *Picnic in May* (Májusi piknik) című festmény nem a mester saját kezű munkája, hanem Andre Racz (1916–1994) Kolozsváron született, és 1939-től Amerikában élt, és ott 1951 és 1983 között a Columbia egyetemen a festészet és szobrászat professzoraként működő alkotó „After Pal Szinyei Merse”-készített Majális-másolata volt.

Ami pedig a hazai árverési adatbázisokat illeti: a *Műtárgy.com* által 2019 novemberében kiadott, *A magyar művészek aukciós piaca. Magyar művészek összaukciós eredményei 2008–2018 között* című kiadványban a nem élő magyar (származású) alkotók összesített

SZINYEI MERSE PÁL: *Szép idő*, 1917, olaj, vászon, 80×96 cm
A Virág Judit Galéria archívumából

SZINYEI MERSE PÁL: *Patakpart (Táj patakkal)*, 1883, olaj, vászon, 37,5×57,5 cm
A Kieselbach Galéria archívumából

listájában Szinyei a 24. helyen található a tizenegy év összes – hazai és külföldi – árverésén elért 662,6 millió forintot (a bármilyen valutában történt leütéseket is mind forintra átszámított) összbevételével. (Csak összehasonlításképpen: ezen a listán az első helyen Victor Vasarely áll 16 milliárd 511 millió forintnyi összbevétellel.) A világban mindeddig a legdrágábban eladott magyar műtárgyak listáján pedig Szinyei a 90. helyre jutott fel a véletlenül éppen 90 millió forintot, eddigi legmagasabb összegű leütésével (erről a műről később még lesz szó; itt az első helyen Moholy-Nagy László *EM1 Telephonbild* című munkája szerepel, amelyért 2016 novemberében a Sotheby's New York-i árverésén 6.087.500 dollárt – akkori árfolyamon 1,757 milliárd forint – adott a New York-i Museum of Modern Art).

SZINYEI MERSE PÁL: *Patak*, 1883/1894, olaj, vászon, 37,5×56,5 cm, a Virág Judit Galéria archívumából

Egy másik hazai árverési adatbázis, az *axioart* Szinyei névre keresve februárban 447 tételt adott ki, ám ezek között éppúgy szerepel a festő születésének századik évfordulója alkalmából kiadott emléklap, mint a munkáit megőrkítő postabélyegek, valamint vele kapcsolatos könyvek, folyóiratok, érmék, plakettek, a festményeiről készült nyomatok vagy éppen általa írt levelek is (ráadásul ezek közül van olyan tétel is, amelyik többször is megfordult különböző árveréseken). A „találatszámban” összesen harminchét Szinyei-festmény és öt grafika található, amelyek tehát az elmúlt években hazai árveréseken szerepeltek.

Ha ezek után figyelmünket a vezető hazai árverezőházak kínálatára koncentráljuk, közülük a Kieselbach Galéria aukciós archívumában tizennyolc általuk kalapács alá vitt Szinyei-tételt találunk, ám ez csak tizenhét művet jelent, merthogy egy alkotás kétszer is megfordult a háznál. Ez a tény viszont jól mutatja a művész árainak emelkedését: *A Vezűv kitorése* című, 1863-ban festett és állami védettséget élvező vászon 2003 októberében 18 millió forintos kikiáltási árról indítva 26 millió leütést ért el, majd 2017 májusában a már 38 millióról kezdődő licitek végén 44 millió forintot.

„Visszatérő”, vagyis többször is aukcionált Szinyei-képek a Virág Judit Galéria árverésein is szerepeltek, méghozzá kettő is, így a festő náluk regisztrált húsz tetele tizennyolc művet takar. (Érdekesség, hogy 2003 őszi árverésük katalógusában egy grafika, méghozzá egy ceruzával rajzolt *Onarckép* is szerepelt Szinyeitől, ám ezt az aukció előtt visszavonták, vagyis – legalábbis ezen a nyilvános liciten – nem került adásvételre.)

A Virág Judit Galériában kétszer is szerepelt festmény közül az egyik a *Patak* című, amelyik először 2001 novemberében 15 millió kikiáltás után 34 millió leütést ért el, majd másodszer 2008 októberében 30 millióról indítva már 50 millió forintot is megért valakinek. A másik kétszer aukcionált festmény a *Vitorlás a tengeren* című vászon volt, amelynek értékét 2008 decemberében 15 millió licitkezdet után 16 millióra, majd 2017 decemberében az előzőével azonos kikiáltási ár után már 26 millió leütésig emelték a licitek.

Van azután egy olyan Szinyei-festmény is, amelyik mind a két háznál megfordult egy-egy árverésen: a *Vöröshajú férfi* című portré először a Virág Judit Galériában került kalapács alá 2010 decemberében, amikor is 3,5 millió kikiáltási árnál ütötték le; ezt követően a kép a

SZINYEI MERSE PÁL: *Facsoport mezőn*, 1869, olaj, vászon, 96×76 cm, a BÁV jóvoltából

Kieselbach Galéria 2018. decemberi aukcióján is megfordult, ahol 4,6 millióról indítva végül 6,5 millió koppant érte a kalapács.

A kétszeres „visszatérők” után pedig végezetül van egy olyan Szinyei-festmény is, az 1918-ban festett, védett *Szerelmespár II.*, amelyikkel még ennél is többször találkozhattunk a hazai árverési katalógusokban. Ez a kép ugyanis először a BÁV 1972. decemberi aukcióján szerepelt, ahol 60.000 forint volt a kikiáltási ára, és ennek pontosan a kétszeresén, 120.000 forintot ütötték le. 2011 decemberében a Polgár Galéria licitjén már 32 millió volt az induló ára, amelyet a licitek 56 millióra emeltek. A legutóbbi alkalommal pedig 2014 decemberében a Kieselbach Galériában szerepelt a festmény: itt 45 millió kikiáltás után 65 millió leütéssel tudta megszerezni magának valaki.

Ami pedig a jelenlegi legdrágább Szinyei-képeket illeti: a 30 millió forintot, illetve afelett leütött hazai műtárgyak kerekén 350 tételt számláló listáján tíz alkotást találhatunk a festőtől. (Összehasonlításképpen: ugyanebben a rangsorban Rippl-Rónai huszonkét, Munkácsy tizenhét, Ferenczy Károly hét művével szerepel.) A tíz Szinyei közül is a legtöbbet, a fentebb már említett 90 millió forintot (plusz az erre jövő jutalékok összegét) az *Őszi színek* című 1904-es vászonért fizették ki a Kieselbach Galéria 2006. májusi aukcióján. (Akkor ez volt a 7., ma már „csak” a 28. legdrágábban leütött alkotás a hazai árverések történetében.) Még ennél is nagyobb siker volt azonban a maga nemében 1998 decemberében a *Parkban* című 1910-es Szinyei-festmény aukcionálása ugyancsak a Kieselbach Galériában: a 15 millió forintot indított képet hosszú licitharc végén 70 millió forintért ütötték le, ami ma ugyan már csak a 49. legdrágább helyhez elég, akkor azonban kiemelkedő siker volt, hiszen mindaddig még 30 millió forintot sem

SZINYEI MERSE PÁL: *Szerelmespár II.*, 1918, olaj, karton, 35,5×40 cm
A Kieselbach Galéria archívumából

volt soha Magyarországon, nemhogy ekkora. Szinyei ezzel az összeggel akkor hosszú időre magasan a legdrágább magyar művész lett a hazai műkereskedelmi piacon (majd csak 2002 decemberében tudta megelőzni őt szinte egyszerre két Gulácsy-festmény egy 80, illetve egy 95 millió forintos leütéssel).

Az idei kettős évforduló és a Nemzeti Galéria kiállítása várhatóan újabb Szinyei-képeket fog – esetleg újra – „előcsalogatni” a műtárgypiacra. Vagyis a művész eddigi sikereinek minden bizonnyal lesz folytatása.

Jegyzet

* Szinyei Merse Anna (szerk.): *A Majális festője közelről. Szinyei Merse Pál levelezése, önéletrajzi visszaemlékezések*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989, 265–273.

<i>Őszi színek</i> (1904)	2006. május	Kieselbach Galéria	90 millió forint
<i>Parkban</i> (1910)	1998. december	Kieselbach Galéria	70 millió forint
<i>Szerelmespár II.</i> (1918)	2014. december	Kieselbach Galéria	65 millió forint
<i>Patak</i> (1883/1894)	2008. október	Virág Judit Galéria	50 millió forint
<i>Rokokó</i> (1882/1894)	2010. március	Belvedere Galéria	50 millió forint
<i>Szép idő</i> (1917)	2017. május	Virág Judit Galéria	44 millió forint
<i>A Vezűv kitörése</i> (1863)	2017. május	Kieselbach Galéria	44 millió forint
<i>Sárguló lombok</i>	2006. december	Nagyházi Galéria	38 millió forint
<i>Táj patakka</i> (1883)	2008. október	Kieselbach Galéria	38 millió forint
<i>Facsoport mezőn</i> (1869)	2017. november	BÁV	30 millió forint

A magyarországi árveréseken elkeltek tíz legdrágább Szinyei-festmény